

Eesti keele ja kirjanduse ainekava

Sinimäe Põhikool

Sinimäe Põhikooli eesti keele ja kirjanduse ainekavad on koostatud lähtuvalt järgmisest dokumendist:

- Põhikooli riiklik õppekava
- Sinimäe Põhikooli õppekava

SISUKORD

ÜLDALUSED.....	2
EESTI KEELE JA KIRJANDUSE PÄDEVUSTE TOETAMINE.....	5
AINEVALDKONNA ÕPPEAINE ARVESTUSLIK MAHT.....	6
ÕPPE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE.....	6
HINDAMINE.....	8
ÕPPEKESKKOND.....	9
EESTI KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKONNA KIRJELDUS.....	10
KEELE JA KIRJANDUSE VALDKONNA ÕPPEAINETE LÕIMINGU RAKENDAMISE VIISID.....	11
EESTI KEELE AINEKAVA.....	15
I KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD 15	
ÕPITULEMUSED 1. KLASS.....	16
ÕPITULEMUSED 2. KLASS.....	20
ÕPITULEMUSED 3. KLASS.....	24
II KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD.....	30
ÕPITULEMUSED 4. KLASS.....	32
ÕPITULEMUSED 5. KLASS.....	37
ÕPITULEMUSED 6. KLASS.....	40
III KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD.....	44
ÕPITULEMUSED 7. KLASS.....	47
ÕPITULEMUSED 8. KLASS.....	50
ÕPITULEMUSED 9. KLASS.....	54
KIRJANDUSE AINEKAVA.....	59
II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud.....	59
ÕPITULEMUSED 5. KLASS.....	59
ÕPITULEMUSED 6. KLASS.....	61
III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud.....	63
ÕPITULEMUSED 7. KLASS.....	63
ÕPITULEMUSED 8. KLASS.....	65
ÕPITULEMUSED 9. KLASS.....	67

ÜLDALUSED

Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus

Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus

Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus

Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus

Digipädevust arendatakse eesti keele ja kirjanduse tundides järjepidevalt. Uurimistööd ja referaadid aitavad arendada oskust infot leida ja seda hinnata. Projektid ning igapäevased ülesanded meedia vms valdkonnas arendavad oskust osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide ning piltide loomisel ja kasutamisel. Arutelud digikeskkonna olemusest ja ohtudest

aitavad arendada arusaama digikeskkonnast kui kohast, kus tuleb järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE PÄDEVUSTE TOETAMINE

- 1) Eesti keele ja kirjanduse õppe eesmärk põhikoolis on arendada õpilaste kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisoskust, et nad suudaksid mõista ja luua erinevaid tekste, arutleda ja suhelda eesti keeles ning väärtustada eesti kirjandust ja kultuuri. Õpe toetab õpilaste kriitilise mõtlemise, loovuse ja eneseväljenduse arengut.
- 2) Kuulamisoskuse arendamine kuulamisülesannete kaudu arendatakse oskust mõista kuulatud tekste, tuua välja peamised mõtted ja detailid ning analüüsida kuuldu põhjal. Regulaarsete arutelude ja diskussioonide korraldamine klassis, kus õpilased kuulavad üksteise arvamusi ja annavad neile tagasisidet.
- 3) Kõnelemisoskuse arendamine läbi esitluste ja ettekannete. Õpilased valmistavad ette ja esitavad erinevaid ettekandeid ning osalevad grupitöös, mis arendab avaliku esinemise oskust ja enesekindlust. Rollimängude ja debatide kaudu arendatakse argumenteerimisoskust, loogilist mõtlemist ja võimet oma seisukohti kaitsta.
- 4) Lugemisoskuse arendamine, kus õpetatakse erinevaid lugemistehnikad ja -strateegiad. Õpetatakse erinevaid lugemisstrateegiaid (nt ennustamine, küsimuste esitamine, kokkuvõtete tegemine), et arendada oskust mõista ja analüüsida erinevaid tekste. Tutvustatakse erinevaid tekstiliike ja žanre (nt jutustused, artiklid, luuletused), et laiendada õpilaste lugemisoskust ja -kogemust.
- 5) Kirjanduse lugemiseks ja analüüsiks koostatakse nimekiri kohustuslikest lugemisteostest, mis hõlmavad nii eesti kui ka maailma kirjanduse klassikat. Õpilased analüüsivad loetud teoseid, arutlevad tegelaskujude, süžee, teemade ja stiili üle ning seovad need kontekstiga.
- 6) Kirjutamisoskuse arendamist toetab loovkirjutamise ülesanded, nagu jutustuste, luuletuste ja esseede kirjutamine, arendavad õpilaste loovust ja eneseväljendusoskust. Õpilased õpivad kirjutama argumenteeritud tekste, kus nad esitavad oma seisukohad ja toetavad neid põhjenduste ja tõenditega.
- 7) Keeleõpetus keskendub grammatikareeglite ja stiilivõtete õpetaminele, et tagada keeleline ja stiililine korrektus kirjalikes töodes. Õpilased saavad regulaarset tagasisidet oma kirjutiste kohta ning õpivad neid parandama ja toimetama.

- 8) Kriitilise mõtlemise ja analüüsi oskuse arendamine läbi tekstide võrdlemise. Õpilased võrdlevad erinevaid tekste, analüüsivad nende sisu, struktuuri ja stiili ning õpivad kriitiliselt hindama tekstide kvaliteeti ja usaldusväärsust. Õpilased tutvuvad kirjanduskriitika põhimõtetega ja õpivad kirjutama analüütilisi ülevaateid loetud teostest.
- 9) Kriitiline lugemine ja kirjutamise toetamiseks õpetatakse kriitilise lugemise tehnikaid, et arendada oskust tuvastada autori seisukohti, eelarvamusi ja eesmärke tekstis. Õpilased praktiseerivad argumenteeritud vastukirjutamist, kus nad reageerivad loetud tekstidele ja esitavad oma arvamused ja vastuväited. Korraldatakse külastusi muuseumidesse, teatrietendustele ja kirjandusüritustele, et pakkuda õpilastele vahetut kokkupuudet eesti kirjanduse ja kultuuriga.
- 10) Õpilased osalevad kirjandusprojektides, kus nad loovad, esitavad ja analüüsivad kirjandusteoseid või teevad koostööd erinevate kultuuriprojektide raames.
- 11) Õpilastele, kes vajavad täiendavat tuge, pakutakse individuaalset juhendamist ja toetusõpet.
- 12) Korraldatakse õpiabi tunde ja konsultatsioone, kus õpetajad aitavad õpilastel lahendada õppetööga seotud probleeme ja parandada oma oskusi.
- 13) Kasutatakse kaasaegseid õppevahendeid ja e-õppe keskkondi, et pakkuda õpilastele mitmekesiseid ja interaktiivseid õpikogemusi.
- 14) Arendatakse õpilaste digitaalset kirjaoskust, õpetades neid kasutama erinevaid digitaalseid ressursse ja tööriistu tõhusalt ja kriitiliselt.

AINEVALDKONNA ÕPPEAINE ARVESTUSLIK MAHT

Ainevaldkonna õppeaine on eesti keel ja kirjandus, mille nädalatundide jaotumine kooliastmeti on järgmine:

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel	19	15	15
Kirjandus	0	4	6

Õppeaine nädalatundide jagunemine kooliastmete sees klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas sellise arvestusega, et kooliastmete lõpuks taotletavad õpitulemused, teadmised, oskused ja hoiakud oleksid saavutatavad.

ÕPPE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE

Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja võtta vastutust oma õppimise eest.

Põhikoolis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme
- 2) lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli
- 3) õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatus rõhuasetustest ning
- 4) lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 5) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga,
- 6) võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 7) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 8) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja võimeid, kasutatakse
- 9) diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 10) võimaldatakse õpet nii individuaalselt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid;
- 11) kaasatakse õpilasi õppetegevuste kavandamisse, võetakse aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
- 12) rakendatakse uurivat õpet ja kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi, arendatakse oskusi ja kujundatakse hoiakuid;

- 13) pööratakse tähelepanu õpitavast arusaamisele ning õpilaste loogilise ja loova mõtlemise arendamisele;
- 14) rakendatakse ja kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 15) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik;
- 16) planeeritakse õppetöösse käelisi tegevusi, mis toetavad õpitava paremat mõistmist;
- 17) tagatakse õppetöö tulemuslikkus õpitu kinnistamise ja kordamise abil.

HINDAMINE

Eesti keele ja kirjanduse hindamise eesmärk on toetada õpilaste keeleliste, kirjanduslike ja analüütiliste oskuste arengut ning anda tagasisidet nende edusammude kohta. Hindamine on osa õppeprotsessist, mis aitab õpilastel teadvustada oma tugevusi ja arenguvajadusi ning motiveerib neid püüdlema paremate tulemuste poole.

- 1) Õpetaja annab õpilastele pidevat ja konkreetset tagasisidet nende tööde ja osalemise kohta, mis aitab neil mõista oma edusamme ja arenguvajadusi.
- 2) Õpilasi julgustatakse hindama oma tööd ja õpiprotsessi, et arendada nende eneserefleksiooni ja eneseregulatsiooni oskusi.
- 3) Õpilased hindavad üksteise töid, et õppida andma konstruktiivset tagasisidet ja väärtustama kaasõpilaste panust.
- 4) Perioodiliselt hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi kontrolltööde ja testide abil, mis kajastavad õppekava eesmarke ja õpitulemusi.
- 5) Õpilaste loov- ja arutlustekstid, analüüsid ja esseed hinnatakse vastavalt etteantud kriteeriumidele, mis hõlmavad sisu, struktuuri, keelelist ja stiililist korrektsust.
- 6) Õpilaste suulisi esitlusi, ettekandeid ja diskussioonides osalemist hinnatakse nende sisulise täpsuse, argumenteerimisoskuse ja esinemisoskuse põhjal.
- 7) Õpetaja hindab regulaarselt õpilaste tunnitöid ja kodutöid, andes neile tagasisidet ja hinnanguid vastavalt kujundava hindamise põhimõtetele.
- 8) Õpetaja arvestab õpilaste aktiivsust ja osalust tunnis, hinnates nende panust aruteludesse ja grupitöösse.
- 9) Õppeperioodi lõpus viiakse läbi vahehindamised, mis hõlmavad kontrolltöid, kirjalikke töid ja suulisi esitlusi, et hinnata õpilaste edusamme ja saavutusi.

- 10) Kõik hindamistulemused ja hinnangud sisestatakse Stuudiumi e-päevikusse, mis võimaldab õpilastel ja vanematel jälgida õppetöö käiku ja tulemusi.
- 11) Õpetaja annab õpilastele regulaarset tagasisidet nii suuliselt kui kirjalikult, et toetada nende pidevat arengut ja õpimotivatsiooni.

ÕPPEKESKKOND

Eesti keele ja kirjanduse õppekeskkond on toetav, inspireeriv ja mitmekesine, et soodustada õpilaste keeleliste, kirjanduslike ja kultuuriliste pädevuste arengut. Õppekeskkond pakub võimalusi erinevate õppimisstiilide ja -tempo arvestamiseks ning loob tingimused aktiivseks ja loovaks õppeks.

- 1) Klassiruumid on sisustatud mugavalt ja ergonoomiliselt, pakkudes paindlikke istumisvõimalusi rühmatöödeks ja individuaalseks tööks.
- 2) Klassiruumis on kergesti kättesaadavad erinevad õppevahendid, sealhulgas tahvlid, projektorid, arvutid ja internetiühendus, mis toetavad erinevate õppetegevuste läbiviimist.
- 3) Koolis on kogukonna raamatukogu, kus õpilased saavad lugeda ilukirjandust, ajakirjandust ja muid õppematerjale.
- 4) Kasutatakse erinevaid digitaalseid õppevahendeid ja -platvorme (nt e-õpikuid, interaktiivseid õppematerjale ja õppevideoid), mis võimaldavad individuaalset ja diferentseeritud õpet.
- 5) Õpilased on aktiivselt kaasatud õppeprotsessi planeerimisse ja teostamisse, et suurendada nende motivatsiooni ja vastutust oma õppimise eest.
- 6) Arvestatakse õpilaste individuaalseid vajadusi, huve ja võimeid, pakkudes diferentseeritud õppevõimalusi ja tuge.
- 7) Klassiruumis valitseb toetav ja koostööne õhkkond, kus õpilased tunnevad end turvaliselt ja väärtustatuna.
- 8) Edendatakse koostööd ja grupitööd, et arendada õpilaste sotsiaalseid oskusi ja meeskonnatöö võimekust.
- 9) Korraldatakse ekskursioone kirjandusmuuseumidesse, teatrietendustele ja kirjandusfestivalidele, et pakkuda õpilastele vahetut kokkupuudet eesti kirjanduse ja kultuuriga.
- 10) Kutsutakse kooli tuntud kirjanikke ja luuletajaid, kes tutvustavad oma loomingut ja jagavad oma kogemusi.

- 11) Õpilased osalevad loovprojektides, kus nad kirjutavad oma lugusid, luuletusi ja näidendeid, arendades oma loovust ja kirjutamisoskust.
- 12) Pakutakse õpiabi ja individuaalset juhendamist õpilastele, kes vajavad täiendavat tuge eesti keele ja kirjanduse õppimisel.
- 13) Õpetajad pakuvad konsultatsioone, kus õpilased saavad individuaalset tagasisidet ja juhendamist oma tööde ja projektide osas.
- 14) Kasutatakse mitmekesist ja kvaliteetset õppematerjalide valikut, mis hõlmab nii trükiseid kui ka digitaalseid materjale.

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKONNA KIRJELDUS

Eesti keele ja kirjanduse õpetamise eesmärk põhikoolis on arendada õpilaste keeleteadmisi ja -oskusi, et nad suudaksid mõista, hinnata ja luua erinevaid tekste ning kasutada eesti keelt korrektselt ja loovalt. Samuti on eesmärgiks tutvustada eesti ja maailmakirjanduse tähtteoseid, arendada õpilaste kirjanduse mõistmise ja analüüsimise oskusi ning kujundada neis lugemishuvi ja kultuuriteadlikkust.

Õpilane tunneb ja kasutab eesti keele põhistruktuure ja -reegleid. Õpilane suudab väljendada end suuliselt ja kirjalikult selgelt ja sobivalt erinevates suhtlusolukordades. Õpilane oskab kasutada erinevaid sõnavara ja stiilivõtteid vastavalt teksti eesmärgile ja žanrile. Õpilane tunneb eesti ja maailmakirjanduse tähtteoseid ja nende autoreid. Õpilane oskab analüüsida kirjandusteoseid, tuues esile teema, süžee, tegelased ja stiili. Õpilane suudab arutleda kirjandusteoste teemade ja probleemide üle, seostades neid oma elu ja ühiskondlike nähtustega. Õpilane oskab eristada fakti ja arvamust, põhjendada oma seisukohti ja teha järeldusi. Õpilane suudab kriitiliselt hinnata erinevaid tekste, tuvastades nende eesmärgid ja seisukohad. Õpilane oskab võrrelda erinevaid tekste ja nende käsitusi.

Eesti keel:

- Grammatika ja õigekiri: Sõnavara, lauseõpetus, morfoloogia ja süntaks; õigekirjareeglid ja nende rakendamine.
- Suuline ja kirjalik väljendus: Erinevate tekstide koostamine, sh narratiivsed, kirjeldavad, selgitavad ja argumenteerivad tekstid; suuline eneseväljendus, sh arutelud, esitlused ja debatid.

Kirjandus:

- Eesti kirjandus: Ülevaade eesti kirjanduse ajaloost ja arengusuundadest; tähtsamad teosed ja autorid eri ajastutest.
- Maailmakirjandus: Olulised teosed ja autorid maailma kirjandusest; erinevate kultuuride kirjandus ja nende mõju.
- Kirjandusteooria: Kirjanduse põhimõisted ja analüüsivõtted; tekstide tõlgendamine ja analüüs.

KEELE JA KIRJANDUSE VALDKONNA ÕPPEAINETE LÕIMINGU RAKENDAMISE VIISID

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on:

- Avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.
- Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendada, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

Lõiming teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama

allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

- **Võõrkeeled.** Eesti keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.
- **Matemaatika.** Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
- **Loodusained.** Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.
- **Sotsiaalsained.** Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

- **Kunstiained.** Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.
- **Liikumisõpetus.** Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.
- **Tehnoloogia.** Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnemise võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Läbivate teemade käsitlemine keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

- **Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine.** Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõttesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

- **Keskkond ja jätkusuutlik areng.** Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.
- **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus.** Eri liiki tekstide käsitlese kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.
- **Kultuuriline identiteet.** Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.
- **Teabekeskond.** Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstilooe eelduseks.
- **Tehnoloogia ja innovatsioon.** Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.
- **Väärtused ja kõlblus.** Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

EESTI KEELE AINEKAVA

I KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
- 9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist;
- 10) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;

- 11) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 12) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 13) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 14) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 15) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamisega;
- 16) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 17) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 18) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 19) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 20) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 21) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 22) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 23) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 24) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 25) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

ÕPITULEMUSED 1.KLASS

Õpilane:

- 1) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi;
- 2) kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause, jutu sisu;
- 3) kasutab kõnes lihtlauseid;
- 4) teab, et sõnal võib olla lähedase või vastandtäheandusega sõna ja nimetab neist mõningaid;
- 5) väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- 6) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;

- 7) määrab suuliselt (vajadusel õpetaja abiga) häälikute olemasolu, asukohta ja järjekorda sõnas,
- 8) eristab täishäälikute pikkus;
- 9) loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt ja sobiva intonatsiooniga lausehaaval oma kõnetempos või sellest aeglasemalt, üksiku peatusega raskema sõna ees;
- 10) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 11) hoiab õigesti kirjutusvahendit ja istub õige kehahoiakuga kirjutamisel ja joonistamisel;
- 12) kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse;
- 13) kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- 14) loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest veidi aeglasemalt;
- 15) mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- 16) vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- 17) leiab õpetaja abiga tekstist vastused lühikestele konkreetsetele küsimustele;
- 18) teeb vahet jutustusel, muinasjutul, luuletusel, näidendil, mõistatusel ja vanasõnal;
- 19) arutleb loetu üle ja esitab selle kohta küsimusi;
- 20) jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- 21) kirjutab õigesti lühemaid (kuni 3-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- 22) kirjutab tahvlilt õigesti maha (vältides ühe tähe kaupa kirjutamist);
- 23) tahvlinäidise järgi täidab õpilaspäevikut;
- 24) kirjutab k, p, t sõnade algusesse ning s-i ja h kõrvale;
- 25) lõpetab lause punktiga;
- 26) kirjutab õigesti tegusõna lõppu –b ja –vad;
- 27) kirjutab õigesti mitmuse tunnust –d;
- 28) teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- 29) eristab ja märgib kirjas lühikest, pikka ja ülipikka täis- ning suluta kaashäälikut;
- 30) kirjutab õigesti oma nime;
- 31) kirjutab ja kujundab tarbeteksti õpetaja abiga arvutis: kutse, õnnitlus;
- 32) on lugenud vähemalt kahte lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid
- 33) leiab huvipakkuva raamatu kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga;
- 34) annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav jms);

35) kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;

36) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.

Õppesisu:

Suuline keelekasutus (kõnelemine ja kuulamine)

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Sobivad kõnetusviisid palumisel, küsimisel, keeldumisel, vabandamisel, tänamisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Sõnavara rikastamine: Töö lähedase tähendusega sõnadega, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Jutustamine etteantud teema põhjal (küsimuste ja kava järgi). Jutustuse peamise sõnumi leidmine ja väljatoomine. Luuletuse sisu selgitamine. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine ja rühmitamine. Loetu või kuuldu väljendamine dramatiseeringus. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine loomuliku tooniga.

Kuulamine

Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas). Hääliku pikkuse eristamine, rõhuasetusega täishääliku pikkusel. Suuliste tööjuhendite järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine, kuuldu kirjeldamine (tegelaste leidmine ja iseloomustamine, tegevused loos, keskkonna kirjeldus jms).

Praktilised tööd:

- õpetaja ja kaasõpilase jutustuse kuulamine, jälgimine;
- jutustuse lõpu ennustamine;
- loetu dramatiseerimine;
- jutustusel põhineval lihtsamates rollimängudes osalemine;
- jutustamine kuuldu, nähtu (sh õpiku illustratsiooni, pildi, pildiseeria), läbielatu, loetu põhjal;
- aheljutustamine;
- kuuldu jutustuse laiendamine ja täiendamine;
- luuletuse või dialoogi peast esitamine.

Kirjutamine (kirjatehnika, õigekiri ja tekstiloome)

Kirjutamise eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga. Joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend. Keeleõpetus ja õigekiri. Häälik ja täht. Täis- ja kaashäälikud. Tähestik. Võõrtähed. Täishäälikute kolme pikkuse eristamine ja õigekiri. Täishäälikuühend. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Kaashäälikuühend. Sõna ja lause. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus). Väikeste ja suurte kirjatähtede tundmaõppimine ning kirjutamine. Tähtede seostamine. Suur algustäht lause algul ja nimedes. Sulghäälik (k, p, t) sõnade alguses. Üks ja mitu: mitmuse tunnus –d. Tegusõna olevik (mida teeb? –b ; mida teevad? –vad). Liitsõnade vaatlus (moodustamine). i ja j ning h sõna alguses. Teksti paigutusega tutvumine. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Praktilised tööd:

- etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15 – 20 sõna lihtlausetena);
- lünkümberjutustuse kirjutamine;
- jutule alguse või lõpu kirjutamine;
- loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi);
- tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine;
- teksti ärakiri tahvlilt, õpikust;
- töö vormistamine näidise järgi (töö puhtus, käekirja loetavus);
- tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).

Lugemine (lugemistehnika, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamine, analüüsimine ja mõistmine)

Raamatu (sh õpiku) üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, illustratsioon, õppeülesannete esitus (õpikus). Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine: õige hääldus, lugemise ladusus, pausid lugemisel, intonatsioon, lugemise tempo. Käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Teabeteksti lugemine: tööjuhend, kutse, õnnitlus, saatekava, raamatu sisukord. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine ja selle väljendamine. Luuletuste ülesehitus (riimid). Tekstiliikide eritamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus. Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend. Lastekirjandusega tutvumine. Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).

Praktilised tööd:

- loo sisu ennustamine pealkirja, piltide jms alusel;
- loole alguse või lõpu mõtlemine;
- piltjuttude tegemine;
- loetud jutustuses olevate tegelaste iseloomustamine;
- küsimustele vastamine loetu põhjal (vastus on tekstis otsesõnu kirjas);
- riimuvate sõnade leidmine luuletustes (õpetaja abiga);
- huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga;
- loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).

ÕPITULEMUSED 2. KLASS**Õpilane:**

- 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
 - 2) väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas;
 - 3) kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
 - 4) koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
 - 5) kasutab kõnes terviklauseid;
 - 6) teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
 - 7) eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
 - 8) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
 - 9) kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
 - 10) märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
 - 11) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
 - 12) kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
 - 13) mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
 - 14) vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;

- 15) leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- 16) tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- 17) saab aru eakohasest tundmatust tekstist;
- 18) loeb luuletust ja õpetaja abiga avab selle sisu;
- 19) loeb tööjuhendit ja täidab seal sisalduvaid juhiseid;
- 20) arutleb loetu üle ja esitab selle kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid;
- 21) vestleb oma kogemustest ja loetust;
- 22) annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 23) vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- 24) kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- 25) täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- 26) kirjutab tahvlilt või õpikust õigesti maha;
- 27) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
- 28) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- 29) kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?);
- 30) koostab tarbeteksti näidise abil arvutis: kutse, õnnitlus ja teade;
- 31) on lugenud vähemalt nelja lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi;
- 32) teab nimetada eesti lastekirjanikke;
- 33) leiab huvipakkuva raamatu kooli või kodukoha raamatukogust;
- 34) kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses;
- 35) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara.

Õppesisu:

Suuline keelekasutus (kõnelemine ja kuulamine)

Kõnelemine

Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Suuline keelekasutus, viisakusväljendid. Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon)

esiletoomine dramatiseeringus. Kõnelemine eri olukordades, nt telefonitsi, klassi esindajana jms. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine nähtud või kuulnud kogemusest lähtuvalt ja arvamuse põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittedõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastajaad, laste elu) mõtestatult peast esitamine.

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslase suuliste mitmeastmeliste juhendite meeldejätmise ja nende järgi toimimine. Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuulatud tekstist oluliste mõistete leidmine.

Praktilised tööd:

- loetud teksti jutustamine, küsimuste, etteantud kava, piltide või pildiseeria põhjal;
- jutule alguse või lõpu väljamõtlemine;
- jutukeste koostamine ja rääkimine oma kogemuste põhjal;
- jutukeste koostamine ja rääkimine etteantud kava järgi;
- luuletuse peast esitamine;
- erinevates olukordades eneseväljendamist võimaldavad rollimängud;
- pala dramatiseerimine;
- arvamuse avaldamine loetud raamatu või filmi kohta ning oma arvamuse põhjendamine;
- sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil;
- õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi järgi toimimine;
- õpetaja etteloetud tekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.

Kirjutamine (kirjatehnika, õigekiri ja tekstiloome)

Kirjatehnika

Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Õigekiri

Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause). Koma kasutamine liitlauses kirjutamisel et, sest, aga, kuid puhul. Suur algustäht oma kooli ja tuttavates kohanimedes. Sõnade lõpu õigekiri –d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?). ma, sa, ta, me, te, nad õigekiri. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20–25 sõna lihtlausetena). Kirjavea parandamine, kui veale tähelepanu juhatakse; kirjavea

Kirjalik tekstiloome

Teabetekst: tööjuhend, sõnastik, raamatu sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst. Meediatekst: ajalehe, ajakirja tekst. Teksti kompositsioon: pealkiri, loo alustus, sisu, lõpetus. Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Praktilised tööd:

- õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate koostamine (nii arvutis kui paberile kirjutades);
- loovtöö ning ümberjutustuse kirjutamine pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttava teksti kirjutamine ja kirjutatu kontrollimine näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Lugemine (lugemistehnika, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamine, analüüsimine ja mõistmine)

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite

lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes. Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Luuletuste ilmikas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovimine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Praktilised tööd:

- dialoogide lugemine;
- lugemispäeviku täitmine;
- loetu üle arutlemine (tegelaste ja koha määratlemine, olulise sõnumi leidmine ja väljatoomine) ja selle kohta küsimuste esitamine;
- küsimustele sobiva vastuslause leidmine tekstist;
- tööjuhendi lugemine ja seal sisalduvate juhiste täitmine;
- kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi koostamine.

ÕPITULEMUSED 3. KLASS

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 3) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 4) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
- 5) leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- 6) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 7) eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid;
- 8) eristab helisid, hääli ja häälikuid;

- 9) loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes;
- 10) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 11) on omandanud lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 12) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 13) tunneb joonis- ja kirjatahti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 14) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 15) mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- 16) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 17) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- 18) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 19) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 20) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- 21) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 22) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest;
- 23) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 24) kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a. ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- 25) kasutab kirjas terviklauseid;
- 26) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- 27) märgib kirjas häälikuid ja kaashäälikuühendeid õigesti;
- 28) kirjutab õigesti asesõnu;
- 29) kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- 30) märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid;
- 31) teab peast võõrtähtedega tähestikku,
- 32) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- 33) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi;
- 34) kirjutab tuntumate sõnade algusse g, b, d;
- 35) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 36) koostab tarbeteksti arvutis: kutse, õnnitlus, teade, e-kiri;

- 37) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 38) on lugenud läbi vähemalt neli eesti või väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
- 39) teab nimetada eesti ja välismaa lastekirjanikke;
- 40) kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 41) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 42) leiab sõnastikest lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- 43) kontrollib kirjutatud õpiku ja sõnastiku järgi;
- 44) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Õppesisu:

Suuline keelekasutus (kõnelemine ja kuulamine)

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatäheenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Oma arvamuse avaldamine. Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Luuletuste ja dialoogide esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Praktilised tööd:

- jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal;
- aheljutustamine;
- jutule alguse või lõpu väljamõtlemine;
- rollimängud: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms;
- eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas;
- sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil;
- tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine.
- dramatiseeringud ja esitlused kõne eri nüansside ja meeleolude esiletoomiseks;
- arvamuse avaldamine loetud raamatu või filmi kohta ning oma arvamuse põhjendamine, kaaslase arvamusega nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine;
- enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel;
- pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine;
- kaaslase ja õpetaja juhtnõuete kuulamine, nende järgi toimimine.
- õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.

Kirjutamine (kirjatehnika, õigekiri ja tekstiloome)

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). h sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste

alusel. Mitmuse nimetava ning sse- lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses. Oma kirjavea iseseisev leidmine. Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Kirjalik tekstiloome

Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Tarbetekst: ajaleheartikkel, teade, nimekiri jms. Ümberjutustus. Vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Kirja (sh e-kirja) koostamise tavad. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Praktilised tööd:

- sündmusest ja loomast kirjutamine;
- jutule alguse ja lõpu kirjutamine;
- loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu); etteütlemise järgi sisult tuttava teksti kirjutamine ja kirjutatu kontrollimine näidise järgi (30–40 sõna);
- lihtsamate sõnastike või õpiku kasutamine, et enda kirjutatut kontrollida;
- kutse ja ümbriku vormistamine (näidise järgi);
- kirja kirjutamine ja vormistamine;
- e-kirja kirjutamine e-posti kaudu saatmiseks;
- tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek;
- ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel;

Lugemine (lugemistehnika, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamine, analüüsimine ja mõistmine)

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus). Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Tingmärgid (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemid, kaardid ja

tabelid õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Riimuvate sõnade leidmine luuletustes. Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Praktilised tööd:

- oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel;
- oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust;
- jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine;
- üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses;
- õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine;
- töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine;
- teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine;
- loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine;
- loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine;
- loole alguse ja lõpu mõtlemine;
- teksti teema ja peamõtte sõnastamine ja tegelaste iseloomustamine;
- jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine;
- kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades;
- loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine;
- vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt;
- lugemispäeviku täitmine.

II KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara;
- 11) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 12) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 13) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 14) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 15) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluse.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloome

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja -rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorm;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õige kirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja tekstianalüüsis;
- 7) kasutab õige kirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

ÕPITULEMUSED 4. KLASS

Õpilane:

- 1) teab millised suhtluskanalid sobivad erinevates olukordades;
- 2) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- 3) annab lühidalt edasi kuuldu sisu;
- 4) esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- 5) leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele õpetaja juhendamisel;
- 6) põhjendab oma seisukohti;
- 7) väljendab end suulistes suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- 8) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);

- 9) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
- 10) loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult;
- 11) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
- 12) kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
- 13) otsib teavet tundmatute sõnade kohta õpetaja abiga, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 14) leiab tekstist vajalikku infot;
- 15) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet kindlast infoallikast (õpetaja määratletud);
- 16) tunneb kirjutamiseks valmistumise põhietappe;
- 17) jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- 18) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
- 19) võtab arutelude käigus sõna;
- 20) kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- 21) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
- 22) nimetab Eestis kõneldavaid keeli;
- 23) eristab murdeid ja toob näiteid nende kasutusest;
- 24) märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
- 25) märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
- 26) tunneb ära liitsõna;
- 27) pöörab tegusõnu olevikus;
- 28) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid;
- 29) kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused;
- 30) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna);
- 31) kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
- 32) leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires;
- 33) parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga.

Õppesisu:

Hääliku pikkuste eristamine. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Kuuldud teksti analüüsimine õpetaja juhendamisel. Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldu proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ja nende usaldusväärsuse hindamine. Fakt ja arvamus. Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Olukorrale sobiva suhtluskanali valimine. Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus. Oma seisukohtade põhjendamine. Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine. Oma arvamus avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamus küsimine. Lisateabe otsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine). Dialoog ja dramatiseering. Pantomiiim. Rollimäng. Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks). Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Praktilised tööd:

- sõnastike ja teatmeteoste kasutamine probleemülesannete lahendamisel;
- luuletuse või rolliteksti peast esitamine;
- õpetaja ettelugemise järel oluliste mõistete ja seoste leidmine;
- kuuldu tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine;
- kuuldu teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel;
- dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine;
- rollimängud (intervjuu);
- tagasiside andmine nii enda kui teiste töödele ja esitustele õpetaja juhiste alusel.

Õppesisu (teksti vastuvõtt):

Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine. Häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik

keelekasutus (piltlik väljend). Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri. Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Praktilised tööd:

- loetud teksti kohta küsimuste koostamine;
- tundmatute sõnade kohta teabe otsimine keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondadest (õpetaja abiga);
- ülesanded tekstist vajaliku info leidmiseks;
- teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel;
- oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine loetud teksti põhjal;
- töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine;
- loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine;
- rollimängud;
- dramatiseeringud loetud teksti põhjal;
- luuletuse sisu eripära määramine (loodusluuletus, nali jne), riimide leidmine ja loomine,
- riimuvate sõnade toel värsside loomine;
- luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad);
- trükistest (ajaleht, ajakiri, teatmeteos) vajaliku teabe leidmine;
- loetud raamatust lühikokkuvõtte tegemine;
- loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele;
- vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades.

Õppesisu (tekstiloome):

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ja kehahoid. Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamuslugu). Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Praktilised tööd:

- ümberjutustuste kirjutamine küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- aheljutustamine;
- loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega;
- loetu ja kuuldu põhjal jutustamine (eseme, olendi, inimese kirjeldamine, iseloomulike tunnuste esitamine) ja hinnangu andmine;
- kirjutamiseks valmistumise erinevate võtete kasutamine.

Õppesisu (keeletedlikkus):

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* s-i kõrval (nt *jalgsi, kärbsed*). *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi-* ja *ki-*liite õigekirjaga. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused. Eakohase teksti eksimatu ära

tahvlilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

Sõnavaraõpetus

Sünonüümid. Antonüümid. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Vormiõpetus

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Nimisõna. Omadussõna. Asesõna. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine.

Lauseõpetus

Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. Otsekõne ja saatelause.

Praktilised tööd:

- etteütluse kirjutamine;
- etteütleses oma kirjavea iseseisev leidmine kasutades digi- või trükisõnaraamatut;
- Eestis kõnelevate keelte kaardistamine (mõistekaart).

ÕPITULEMUSED 5. KLASS

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil mõnele olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi;
- 3) väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;
- 4) leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- 5) põhjendab oma seisukohti, kasutades selleks sõnastikke ja teatmeteoseid;
- 6) väljendab end suulistes kui kirjalikes suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- 7) on läbi lugenud vähemalt viis eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- 8) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid;

- 9) mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- 10) tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust;
- 11) leiab teksti peamõtte;
- 12) otsib õpetaja abiga erinevat teavet keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondadest;
- 13) võrdleb eri allikatest pärit infot;
- 14) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet nii raamatukogust kui veebipõhistest infoallikatest;
- 15) tunneb esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 16) jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toe;
- 17) esineb suuliselt (luuletuse või dialoogi esitamine);
- 18) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju;
- 19) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid;
- 20) teeb oma tekstiga tööd, et see oleks korrektselt vormistatud;
- 21) nimetab eesti sugulaskeeli ja -rahvaid;
- 22) eristab sotsiolekte ja toob näiteid nende kasutusest;
- 23) kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- 24) moodustab ainsust ja mitmuse, olevikku ja minevikku;
- 25) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
- 26) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (50–70 sõna);
- 27) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
- 28) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes;
- 29) kasutada digi- ja trükisõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;

Õppesisu (Suuline ja kirjalik suhtlus):

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.

Praktilised tööd:

- kuuldu ja loetust suulise ja kirjaliku kokkuvõtte tegemine;
- rollimängud (erinevad suhtlusolukorrad);

- väitlused.

Õppesisu (teksti vastuvõtt)

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid.

Praktilised tööd:

- lihtsatel plaanidel, tabelites, diagrammides, kaartidel oleva info edasiandmine kaaslastele;
- loetud kirjandusteose sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele;
- loetud teksti peamõtte sõnastamine;
- erineva teabe otsimine keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondadest (õpetaja abiga);
- eri allikatest pärit infot võrdlemine (olulise ebaolulisest eristamine);
- skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine.

Õppesisu (tekstiloome):

Lühiettekanne ja esitus. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Praktilised tööd:

- lühiettekande loomine ja esitlemine internetis;
- lühiettekande loomine ja esitlemine teatmeteosest leitud info põhjal;
- oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine.

Õppesisu (keeletedlikkus):

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Võõrtähed ja -häälikud. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Sõnavaraõpetus

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käandsõna. Käandsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus.

Lauseõpetus

Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.

Praktilised tööd:

- etteütluse kirjutamine;
- etteütluses oma kirjavea iseseisev leidmine kasutades digi- või trükisõnaraamatut;
- sugulaskeelte ja sugulasrahvaste kaardistamine (mõistekaart).

ÕPITULEMUSED 6. KLASS

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) teeb kuuldust ja loetust nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 4) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 5) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti (taganeb oma seisukohtadest);
- 6) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;
- 7) on läbi lugenud vähemalt kuus eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- 8) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 9) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 10) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 11) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 12) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 13) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 14) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest;
- 15) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 16) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 17) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 18) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 19) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 20) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis;
- 21) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja -rahvaid;
- 22) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 23) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 24) moodustab ja kirjalahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 25) kirjutab etteütlemissel järgi sisult tuttavat teksti (60–80 sõna);
- 26) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;

- 27) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 28) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 29) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Õppesisu (Suuline ja kirjalik suhtlus):

Suuline arvamusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitus ja tutvustus. Väite põhjendamine. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskkonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.

Praktilised tööd:

- väitlused etteantud teemal;
- rollimängud (telefonivestlus jms);
- lühike esitus;
- tagasiside andmine klassikaaslase esitlusele õpetaja juhendite alusel (positiivses võtmes);
- e-kirja koostamine.

Õppesisu (teksti vastuvõtt):

Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Eesmärgistatud kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine. Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine.

Praktilised tööd:

- loetud tekstist lühikokkuvõtte koostamine;
- kuuldu või nähtu kohta kokkuvõtte tegemine;
- erineva teabe otsimine keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondadest;

- eri allikatest pärit info võrdlemine (olulise ebaolulisest, fakti arvamusest eristamine);
- skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine;

visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Õppesisu (tekstiloome):

Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega. Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika. Kiri, ümbriku vormistamine.

Praktilised tööd:

- lühikese ettekande koostamine ja ettekandmine;
- lühikese kirjandi kirjutamine etteantud teemal (koos mustandiga);
- teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal;
- eri allikatest saadud info põhjal võrdluskaardi koostamine ja info usaldusväärsete hindamine;
- ümbriku vormistamine (koos kirja kirjutamisega).

Õppesisu (keeleteadlikkus):

Üldteemad

Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

g, b, d s-i kõrval. Tähe *h* õigekiri. Tähtede *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete *-gi* ja *-ki* õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede *f* ja *š* õigekiri. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. *lik-* ja *ne-*liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus

Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

Praktilised tööd:

- etteütluse kirjutamine;
- etteütluses oma kirjavae iseseisev leidmine kasutades digi- või trükisõnaraamatut;
- erinevate sotsiolektide kaardistamine (mõistekaart).

III KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Õpilane:

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist;

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keeleastaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- 5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 6) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt:

- 1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihikäeselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;

- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 4) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 6) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 7) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõteteg;
- 8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloome:

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrekselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamyslugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- 6) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 7) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 8) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid.

Keeletedlikkus:

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 6) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 7) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 8) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 9) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

ÕPITULEMUSED 7. KLASS

Õpilane:

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi;
- 3) teeb kuuldu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel etteantud küsimuste põhjal rühmas;
- 5) lahendab keealaseid probleemülesandeid rühmas;
- 6) väljendab oma seisukohti nii suuliselt kui kirjalikult ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse;
- 7) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 8) kasutab asjakohaseid kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi sotsiaalmeedias, e-posti vahendusel jms suhtlemisel;
- 9) orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, media- ja reklaamižanreid);

- 10) eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist;
- 11) valib teadlikult oma lugemisvara;
- 12) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 13) teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast;
- 14) teab peamisi mõjutusvahendeid;
- 15) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- 16) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid;
- 17) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid;
- 18) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel;
- 19) leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist (vajadusel õpetaja abiga);;
- 20) oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev) ning vormistab tekstid korrektselt;
- 21) põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- 22) esineb suuliselt (tervitab, võtab aruteludes sõna);
- 23) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated; meediatekstid, sh uudis; arvamustekstid, sh kirjand);
- 24) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimumingu eesmärgiga ja teiste tekstidega;
- 25) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;
- 26) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid;
- 27) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid;
- 28) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 29) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 30) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;
- 31) kasutab eesti kirjakeelt tavasuhtluses;
- 32) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja –vorme;
- 33) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil;
- 34) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid;
- 35) tunneb keelendite stiiliväärtust;
- 36) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;

37) oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest.

Õppesisu (suuline ja kirjalik suhtlus):

Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis.

Praktilised tööd:

- kirja kirjutamine e-posti teel;
- keelealaste probleemülesannete lahendamine rühmas;
- diskussioonid ja väitlused eakohastel teemadel;
- kuuldu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte koostamine.

Õppesisu (teksti vastuvõtt):

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudisloo ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Tele- ja raadiosaated.

Praktilised tööd:

- pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine;
- uudisloo ülesehituse analüüsimine;
- arvamusloo ülesehituse analüüsimine;
- rollimängud: intervjuu, reportaaž.

Õppesisu (tekstiloome):

Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Uudisloo kirjutamise etapid: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudisloo pealkirjastamine. Intervjuu tegemise etapid: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus. Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Praktilised tööd:

- kirjandi kirjutamine;
- kirja kirjutamine ja vormistamine;
- uudisloo kirjutamine;
- intervjuu läbiviimine.

Õppesisu (keeletedlikkus):

Üldteemad

Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehäldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördvormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine. Käandsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käandsõna astmevaheldus: veaohtlikud käandsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käandsõna kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.

Praktilised tööd:

- õigekirjakorrektori kasutamine;
- veebiallikate, sõna- ja käsiraamatute kasutamine õigekirjajuhiste leidmiseks.

ÕPITULEMUSED 8. KLASS

Õpilane:

- 1) nimetab kirja- ja argikeele erijooni;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi ning teeb järeldusi;
- 3) teeb loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel;
- 5) lahendab keelealaseid probleemülesandeid nii individuaalselt (õpetaja juhendamisel) kui rühmas;
- 6) käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- 7) oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid;
- 8) teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet;
- 9) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 10) peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi;
- 11) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi;
- 12) iseloomustab olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni;
- 13) rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
- 14) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega oma huvivaldkondade tekste;
- 15) teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist;
- 16) märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 17) kirjeldab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 18) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 19) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib;
- 20) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel;
- 21) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid (vajadusel õpetaja abiga) ning osundab neid sobivas vormis;

- 22) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele;
- 23) ehitab teksti üles juhendi põhjal, järjestades ja seostades info loogiliselt ning vastuvõtjat arvestades;
- 24) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande);
- 25) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus);
- 26) vahendab kuulnud ja loetud tekste eetilisel, sobiva pikkuse ja täpsusega;
- 27) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme;
- 28) valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;
- 29) mõistab eesti keele eripära;
- 30) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 31) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 32) kasutab eesti kirjakeelt tavasuhtluses ning õppides;
- 33) oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- 34) teab eesti keele lauseehituse peajooni;
- 35) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid;
- 36) tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 37) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- 38) kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu (suuline ja kirjalik suhtlus):

Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslase oeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid.

Praktilised tööd

- loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte koostamine;
- keelealaste probleemülesannete lahendamine nii rühmas kui individuaalselt;
- diskussioonid ja väitlused eakohastel teemadel;
- rollimäng: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus;
- rühmatööd ja sellele järgnev rühmas toimimise analüüsimine;
- kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine.

Õppesisu (teksti vastuvõtt):

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid. Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Konspekterimine. Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine.

Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ja selle piirangud. Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Praktilised tööd:

- eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine;
- kõne kuulamisel märkmete tegemine;
- kõne põhjal küsimuste esitamine;
- tekstist kokkuvõtte tegemine;
- reklaamteksti koostamine (koos visuaaliga: plakat, video jms).

Õppesisu (tekstiloome):

Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.

Praktilised tööd:

- lühikese ettekande koostamine ja pidamine (3 minuti ettekanne);
- kirjandi kirjutamine;
- taotluse ja avalduse kirjutamine;
- refereeringu koostamine;
- teksti koostamine koos viitamisega.

Õppesisu (keeletedlikkus):

Üldteemad

Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil.

Algustäheõigekiri

Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Liitlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmise kaudkõneks.

Praktilised tööd:

- õigekirjakorrektori kasutamine;
- veebiallikate, sõna- ja käsiraamatute kasutamine õigekirjajuhiste leidmiseks.

ÕPITULEMUSED 9. KLASS

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni;
- 2) eristab kirjakeelt argikeelest;
- 3) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;

- 4) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 5) arutleb eakohastel teemadel;
- 6) lahendab keelealaseid probleemülesandeid;
- 7) osaleb diskussioonides;
- 8) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 9) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- 10) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi;
- 11) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 12) loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku eesmärkidel erinevaid tekste;
- 13) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 14) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 15) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 16) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 17) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 18) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- 19) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel;
- 20) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 21) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 22) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisisidusvõtteid;
- 23) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 24) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiaurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamislugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);

- 25) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 26) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 27) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevalikuid;
- 28) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- 29) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 30) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 31) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 32) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 33) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsis ja hinnates;
- 34) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 35) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 36) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 37) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

Õppesisu (suuline ja kirjalik suhtlus):

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.

Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Meediatekstitid. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga. Väitlus, väitluse reeglid.

Praktilised tööd:

- kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte koostamine;
- keelealaste probleemülesannete lahendamine nii rühmas kui individuaalselt;
- diskussioonid ja väitlused eakohastel teemadel;

- aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis;
- rollimäng: suhtlemine ajakirjanikuga.

Õppesisu (teksti vastuvõtt):

Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Teabe otsimine veebist ning teabeallikate usaldusväärsus. Teabe talletamine ja süstematiseerimine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Praktilised tööd:

- veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine;
- pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine;
- tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine.

Õppesisu (tekstiloome):

Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.

Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: CV, elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Praktilised tööd:

- lühikese kõne koostamine ja pidamine
- CV, elulookirjelduse ja seletuskirja kirjutamine;
- arutluse kirjutamine;
- ülesanded teksti keeleliseks toimetamiseks;
- kirjandi kirjutamine.

Õppesisu (keeletedlikkus):

Üldteemad

Keeleuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus

Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.

Praktilised tööd:

- õigekirjakorrektori kasutamine;
- veebiallikate, sõna- ja käsiraamatute kasutamine õigekirjajuhiste leidmiseks.

KIRJANDUSE AINEKAVA

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) õpib mitmekülgselt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

ÕPITULEMUSED 5. KLASS

Lugemine

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt nelja tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;

- 5) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 6) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

- 1) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu;
- 2) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle;
- 3) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 4) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta.

Teksti esitus ja omalooming:

- 1) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 2) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 3) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 4) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 5) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal.

Õppesisu:

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine. Lugemistehnikad. Teksti ja teose jutustamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine ja kirjeldamine. Valm, muinasjutt, muistend. Fantaasia- (ulme-) ja seiklusjutt. Kirjandusega seotud aime ja meediatekstitid. Ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliigid ja olulisemad žanrid. Loetud teksti (luuletus, proosatekst) esmane analüüs. Rahvalaul ja algriiim. Olulise lugemisvara hulka, mida käsitletakse ühiselt, kuuluvad II kooliastmes E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

Praktilised tööd:

- lugemispäeviku pidamine;
- koomiksi põhjal jutustamine;

- loetud raamatu ja autori tutvustamine kaaslastele;
- luuletuse analüüsimine (teema ja meeleolu);
- tundmatute sõnade ja väljendite kohta teabe otsimine infoallikatest;
- omaloominguliste tööde kirjutamine;
- luuletuse või lühikese proosa- või rolliteksti peast esitamine;
- tagasiside andmine teiste esitusele (õpetaja juhendamisel).

ÕPITULEMUSED 6. KLASS

Lugemine

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt nelja tervikteost;
- 2) loeb lüüdselt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 5) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

- 1) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 2) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 3) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 4) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 5) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 6) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta.

Teksti esitus ja omalooming:

- 1) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 2) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 3) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 4) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 5) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 6) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Kava põhjal jutustamine. Draama- ja proosateksti erinevused. Dialoog. Teose põhiidee, teema. Kõnekäänd, vanasõna ja müüt. Eepos. Karikatuur. Tsitaat. Ajaloojutustus ja mälestusjutustus. Ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliigid ja olulisemad žanrid. Loetud teksti (luuletus, proosatekst) analüüs. Olulise lugemisvara hulka, mida käsitletakse ühiselt, kuuluvad II kooliastmes E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, E. Bornhöhe „Tasuja“, J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

Praktilised tööd:

- lugemispäeviku pidamine;
- kava koostamine etteantud tekstile ja selle põhjal jutustamine;
- loetud raamatu ja autori tutvustamine kaaslastele;
- kirjandi kirjutamine;
- teemamapi koostamine ja esitlemine;
- luuletuse analüüsimine (teema ja meeleolu, keele- ja vormikasutuse iseärasused, luuletuse kujundlikkus);
- tundmatute sõnade ja väljendite kohta teabe otsimine infoallikatest;
- omaloominguliste tööde kirjutamine;
- luuletuse või lühikese proosa- või rolliteksti peast esitamine;
- tagasiside andmine teiste esitusele (õpetaja juhendamisel).

III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

ÕPITULEMUSED 7. KLASS

Lugemine

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost;
- 2) loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste;
- 4) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

- 1) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 2) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 3) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 4) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 5) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.

Teksti esitus ja omalooming:

- 1) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 2) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 3) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 4) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Ilukirjanduse põhiliigid ja peamised žanrid. Kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekstid. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine. Loetud raamatu analüüsimine: teose teema, põhisündmused, kesksed probleemid, põhjus ja tagajärje seosed, teose peamõtte. Olulise lugemisvara hulka, mida käsitletakse ühiselt, kuuluvad III kooliastmes A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

Praktilised tööd:

- lugemispäeviku pidamine;
- teose analüüsimine;
- loetud raamatu ja autori ning oma lugemiskogemuse tutvustamine kaaslastele;
- kirjandi kirjutamine;
- tundmatute sõnade ja väljendite kohta teabe otsimine infoallikatest;
- omaloominguliste tööde kirjutamine (kirjeldavad, jutustavad ja arutlevad tekstid);
- luuletuse või lühikese proosa- või draamateksti peast esitamine;
- tagasiside andmine teiste esitusele;
- kirjandusteose ja selle põhjal valminud lavastuse või filmi võrdlemine.

ÕPITULEMUSED 8. KLASS

Lugemine

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost;
- 2) loeb lususalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisostkust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

- 1) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 2) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 3) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;

- 4) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 5) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 6) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 7) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.

Teksti esitus ja omalooming:

- 1) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 2) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 3) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 4) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 5) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 6) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Teksti liigist lähtuvaid lugemisviisid ja -mudelid. Eri allikates ja keskkondades pakutava teabe kriitiline hindamine otstarbekas kasutamine. Pärimuse olemus, mineviku ja tänapäeva pärimuskultuur. Luuletuste analüüs: temaatilised ja lüürilised erijooned, keele- ja vormikasutuse iseärasused, luuletuse kujundlikkust ja tähendus. Teose analüüs: teose teema, põhisündmused, kesksed probleemid, põhjus ja tagajärje seosed, teose peamõte. Kirjandusteosele omase keelekasutusviisi kirjeldamine. Peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire. Kujudite tähendust ja roll tekstis ning nende kasutamine tekstiloomes. Olulise lugemisvara hulka, mida käsitletakse ühiselt, kuuluvad III kooliastmes A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“,

A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

Praktilised tööd:

- lugemispäeviku pidamine;
- luuletuse analüüsimine (temaatilised ja lüürilised erijooned, keele- ja vormikasutuse iseärasused, luuletuse kujundlikkust ja tähendus);
- loetud raamatu ja autori ning oma lugemiskogemuse tutvustamine kaaslastele;
- kokkuvõtte koostamine teose süžeeest;
- kirjandi kirjutamine;
- tundmatute sõnade ja väljendite kohta teabe otsimine infoallikatest;
- omaloominguliste tööde kirjutamine (kirjeldavad, jutustavad ja arutlevad tekstid);
- luuletuse või lühikese proosa- või draamateksti peast esitamine;
- tagasiside andmine teiste esitusele;
- kirjandusteose ja selle põhjal valminud lavastuse või filmi võrdlemine;
- ettekande koostamine ja esitamine loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal, kasutades selleks esitlustarkvara.

ÕPITULEMUSED 9. KLASS

Lugemine

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost;
- 2) loeb lususalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisostust ning juhiv oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;

- 5) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine:

- 1) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 2) teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 3) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 4) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 5) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 6) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.

Teksti esitus ja omalooming:

- 1) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 2) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 3) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 4) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 5) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 6) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Enda lugemisoskuse hindamine ja lugemisprotsessi juhtimine. Teabe kasutamise ja avaldamisega seotud heade tavade ning õiguslike sätetega arvestamine. Eesti kultuuri erijooned ja maailmakultuur. Rahvaluule elemendid suulises ja kirjalikus tekstiloomes. Teose analüüs: teose teema, põhisündmused, kesksed probleemid, põhjus ja tagajärje seosed, teose

peamõtte, süžee, loo tegevusaja ja -koha valiku põhjendus, tegelaste iseloomustus ja võrdlus, tegelastevahelised suhted ja tegelaste väärtushoiakud. Kirjandusteose vormivõtted ja kompositsioon ning seosed teose sisuga. Peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire. Kujundite tähendust ja roll tekstis ning nende kasutamine tekstiloomes. Olulise lugemisvara hulka, mida käsitletakse ühiselt, kuuluvad III kooliastmes A. Kitzbergi „Libahunt“, E. Vilde „Pisuhänd“, O. Lutsu „Kevade“, A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja A. Kiviräha „Rehepapp“. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, Juhan Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal.

Praktilised tööd:

- lugemispäeviku pidamine;
- loetud raamatu ja autori ning oma lugemiskogemuse tutvustamine kaaslastele;
- kokkuvõtte koostamine teosest: süžee, loo tegevusaja ja -koha valiku põhjendus, tegelaste iseloomustus ja võrdlus, tegelastevahelised suhted ja tegelaste väärtushoiakud;
- kirjandi kirjutamine;
- tundmatute sõnade ja väljendite kohta teabe otsimine infoallikatest;
- omaloominguliste tööde kirjutamine (kirjeldavad, jutustavad ja arutlevad tekstid);
- luuletuse või lühikese proosa- või draamateksti peast esitamine;
- tagasiside andmine teiste esitusele;
- kirjandusteose ja selle põhjal valminud lavastuse või filmi võrdlemine.